

Irodalmi értesítő.

Énekes könyvünk új kiadása megjelent, s kapható Stein János m. k. egyetemi könyvkereskedésében Kolozsvárt Nagy változáson nem ment keresztül, talán azért, hogy a régi kiadás ne legyen hasznavehetetlen, ámbár azt hisszük, hogy azt hamar ki fogja szorítani. E körülmény magyarázza meg azt is, hogy a bizottság csak 5—6 új éneket vett föl e kiadásba. Ugy látszik a szerkesztő bizottságnak az volt a főfeladata, hogy a feltűnőbb hibákat, avult kifejezéseket s dogmaellenes állításokat javitgassa ki. Készséggel ismerjük el, hogy a javítások a legtöbb helyen sikerültek. Legnagyobb előnye, hogy betűi nagyobbak, mint a régiek, kisebb gyermekek is nehézség nélkül olvashatják. E könyv új kiadása is ékes bizonyítéka Ferencz József püspök gondosságának, ki nagy utánjárással végezte a javításokat s rendezte az egészet sajtó alá. Mi, a kik az énekügy javítását mindig szükségnek mondtuk, s folyóiratunkban több új énekszöveget és dallamot közlöttünk, örömmel üdvözljük az új kiadást, mint egy előre tett lépést az énekügyben.

Emlébeszéd Id. Báró Vay Miklós felett. Irta Ballagi Géza. Különlenyomat a „Protestáns Szemle“ 1894. évi 7—8. füzetéből. Kapható Trócsányi B. könyvkereskedésében Sárospatakon. Ára 60 kr.

Az igazi nagyságot nemcsak életében, de halála után is a legnagyobb tisztelet veszi körül. E tétel igazságát látjuk bebizonyulva, midőn e jókora nagyságu füzetet olvassuk. A nagy hazafi s még nagyobb diplomata, lelkes egyháztag és református főgondnok, Id. br. Vay Miklós iránti hódoló tisztelet sugárzik ki az emlékeszéd minden egyes sorából.

Szerző élethü arczkép festésre törekszik, s ennél fogva eléállítandó képéhez keresi az igazi vonásokat. S ezt tevén, mindjárt bevezetésében jellemzi őt, mint embert, s azt mondja róla, hogy aristokrata volt minden ízében. Aristokrata, a ki nem támaszkodott kizárólag közjogi kiváltságaira, de előzékenységben, udvariasságban senki sem multa felül. Leereszkedő volt mindenki irányában, de leereszkedésével nem saját felsőbbbségét kívánta éreztetni, hanem fel akarta emelni azt, a kit érdemesnek talált rá. Majd szól a politikusról, s e tekintetben oda nyilat-

kozik, hogy ha a simaság, türelmesség, udvariasság, engedékenység diplomatává avatnak valakit, akkor ő diplomata volt a legjavából. Majd ennek kapcsán áttér egész szereplésére, eléadja csaknem egy száz évig terjedő életének minden nevezetesebb mozzanatát. Feltünteti a 48. előtti és utáni viszonyainkat, a mint azokban Vay részt vett. Megemlékezik valódi konzervatív irányáról, a miért sokszor kellemetlen helyzetbe jutott, ugyanynyira, hogy többen rossz hazafinak is bélyegezték. Elmondja a mint a szabadságharcz leveretése után ő is, az erdélyi kormánybiztos fogságba kerül, de kegyelem útján később kiszabadul a börtönből, a bécsi udvar kegyét megnyeri, s országunkban haláláig a legfőbb méltóságokat viseli.

Az előadás folyamán s különösen a vége felé részletesen foglalkozik Vay egyházi szereplésével. Találó vonásokkal rajzolja azt az ellentállást, melyet ő, mint a debreczeni kollegium és Tiszán tuli egyházkerület főgondnoka, a protestans egyházalkotmány ellen kiadott, 1859-iki patens ellen kifejtett. E harcban a nagy befolyású férfiú egyházáért szívesen vállalta el a vezéri tisztelet, talán egyfelől azért is, mert a protestans önkormányzatot a magyar nemzetiség, s a magyar alkotmány egyik legerősebb palladiumának tekintette. *Életelve volt egyházának haladása, a tökéletesedés lépcsőjén feljebb-feljebb vitele.* E végből mindent megtett, mi által magasztos célját megvalósíthatta: sürgette egyházkerülete iskoláinak újra szervezését, a sárospataki jogakadémia felállítását, abban konviktus berendezését, a 60-as években megkísérlé egy magyar protestans theologiai egyesület megalapítását. Általában az egyházkormányzatban activ szerepet vitt, gyűlésekre a legnagyobb pontossággal járt el, s ott elnöktársával egyetértve a legkényesebb kérdéseket is tapintatos modorával és találékonysága által ügyesen lebonyolította. Buzgó kötelességtudásával példát adott nemcsak a világiaknak, de az egyház és iskola szolgálóinak is. Az egyházi államsegélynek nem volt kedvelője, mert féltette egyházát, nehogy ezáltal sarkalatos jogot adjon fel. Mint a belső missió, úgy az anyagi erő fejlesztésére is összes tehetségét felhasználta, s e kitartó tevékenység csakugyan mind több-több sikert eredményezett. A protestantismus örök igazságainak hirdetését csak egy erős központtal bíró, vallás-erkölcsi intézményekben és vagyonilag konszolidált, autonom egyházszervezettől várta. Mindamelllett át volt hatva a vallási szabadelvűség szellemétől, a protestans vallás érdekében minden alkalommal, úgy az országgyűlésen, mint Ő Felsége előtt szót emelt, s a még most is szőnyegen levő egyházpolitikai reformokat szívvél-lélelkel pártolta.

Az emlékbeszéd méltó Dr. Vay emlékéhez. Irálya, eszméi, gondo-

latmenete történelmi alapossága és őszintesége kedvező ajánlatot tesznek felőle, s a nagy férfiut a legtisztább világoosságban állítják elénk. *Simonfi Márton*.

„*A magyar nemzet története*“ című nagy munka indult meg *Szilágyi Sándor*, kiváló történelemíró szerkesztésében. A mű a millenium alkalmából adatik ki, több jeles író közreműködésével füzetekben, szép rajzokkal. Kiadja az Atheneum. Egy füzet ára 30 kr.

Csakugyan milleniumi kiadás a *Szalay-Baróti* „Magyar Nemzet története“ számos képpel és műmelléklettel, melyet *Lampel Róbert* ad ki. Egy füzet ára 30 kr.

Tanító és tanítóány. Irta *Elek Gyula* kolozsvári községi isk. igazgató. E csinosan kiállított könyvecske az iskolai nevelés köréből vett képek erkölcsi motívumokkal. A tapasztalásból világosan, jól irt példák tanulságosak tanítókra, és magukra a szülőkre is egyaránt. A könyv *Paal Ferencz*, kolozsvári állami tanító-képző intézeti igazgatónak van ajánlva. Ára 1 korona.

K ü l ö n f é l é k.

Az egyházpolitikai javaslatok szentesítése. Magyarország alkotmányosan uralkodó felséges királya a kötelező polgári házasságra, az állami anyakönyvvezetésre és a gyermekek vallására vonatkozó törvényjavaslatokat szentesítette és e történelmi nevezetességü tény a miniszterelnök a dec. 10-ikén tartott képviselőházi ülésen az összes pártok általános figyelme közt béjelentette. E törvények már az „Országos törvénytár“-ba is bezikkelyeztettek, hogy hirdessék a szabadelvűségnek e száz évben egyik legnagyobb alkotását.

Levél Angliából. Oxford, oct. 23 1894. T. Szerkesztőség! E hó 16-án Manchester College, értem a tanulókat és tanárokat, másodsor gyűlt egybe az oxfordi diszes épületben, mely modern igényeknek minden tekintetben megfelel. D. u. 5 órakor volt a megnyitó beszéd, melyre rendszeren egy vidéki papot és theologust kérnek fel. Ez alkalommal W. Addis ur, a ki a római katolikusoktól tért át hozzánk, értekezett a „Theologiai tanulmányokról“ mint előkészület a papi hivatalra. Beszéde egy órahosszat tartott s a meggyőződés hangján intette a tanulókat hivatásuk magasztosságára. Különös és meghatározott hitformát nem tart szükségesnek, de hiszen a *vallásban*, a mint az hirdette volt a Jézus evangéliumában és megtestesült az ő személyiségében. A vallás nem annyira az érvelés, mint az érzés körébe tartozik; mit az összehasonlító vallás-tudomány hova-tovább megerősíteni látszik.

Estve társas-estély volt s a hitrokonság a kápolnában orgonajátékot élvezett, a könyvtárban pedig szívélyes társalgást.

A tanulók száma a három éven: 12; ezenkívül 3 kiválóan egyetemi tanulmányokkal foglalkozik, melyek végeztével (3 év) ők is belépnek a College kebelébe.

E. Odgers ur, a néhai Simén tanuló társa, mint Hibbert-előadó megkezdette leczkét az Egyháztörténelemből, melyet eddig a tanulók magán úton tanulmányoztak, s a melyből írott vizsgát tettek Mr. Carpenterrel.

Mr. Carpenter most Amerikában van. A harardi egyetemen tart előadásokat, s azonkívül mint „select Preacher“ is működik. A mint